

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Извештај о избору др Вишње Кнежевић у звање научни сарадник

Изабрани на седници Наставно-научног већа Филозофског факултета, одржаној 3. маја 2018, у Комисију за писање извештаја о избору кандидата др Вишње Кнежевић у звање научног сарадника, имамо част да поднесемо следећи извештај.

Биографија кандидата

Вишња Кнежевић рођена је 1980. г. у Београду. Завршила је Трећу београдску гимназију 1999. г. Исте године уписала је основне студије филозофије на Филозофском факултету у Београду. Дипломирала је 2006. г. са просечном оценом 9,89. Током основних студија стипендирана је од стране Владе Републике Србије шк. г. 2000/2001. Докторске студије на Катедри за историју филозофије истог факултета уписала је 2007, а докторску дисертацију на тему „Математика у Платоновој филозофији“ одбранила је 2015. г. На докторским студијама остварила је просечну оцену 10,00. Као докторанд, била је ангажована у настави. Од 2012. г. сарадник је на пројекту „Историја српске филозофије“ који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС (ев. бр. 179064). Исте године запослена је на Институту за филозофију Филозофског факултета у Београду, најпре као истраживач-приправник, а затим и као истраживач-сарадник.

Анализа научних резултата

Монографија

Годину дана по завршетку докторских студија, 2016, др Вишња Кнежевић објавила је монографију *Математика у Платоновој филозофији* (Београд: Српско филозофско друштво, 276 стр), која се бави истраживањем утицаја античке грчке математике на Платонову филозофију и представља прво и за сада једино такво свеобухватно дело у нашој научној заједници. Др Кнежевић је тој теми приступила фокусирајући истраживање на три конкретна питања: 1) утицај античке грчке математике на Платонову методологију у дијалозима средњег периода, 2) утицај античке грчке математике на Платонову онтологију неписаног учења, 3) утицај античке грчке математике на Платонову космологију (*Тимај*).

Математика у Платоновој филозофији др-а Вишње Кнежевић најпре упознаје читаоца са основним појмовима и проблемима античке грчке математике, који се сматрају релевантним за тему истраживања. Посебна пажња посвећена је појму логоса, односно његовом математичком значењу, које је у датој визури постављено у битну везу са појмовима самерљивости и несамерљивости, а отуда и нумеричке изразивости или неизразивости неког математичког односа. Књига садржи и неколико реконструкција изворног доказа несамерљивости дијагонале и стране квадрата. Када је реч о утицају античке грчке математике на Платонову онтологију, то питање истражено је на појмовима идеалних бројева и идеалних димензија (пре свега линије) у Платоновом ненаписаном учењу. Анализи идеалних бројева др Кнежевић приступила је са становишта Платонове протологије, урачунавајући утицај античке математичке дефиниције броја. Понуђено је оригинално решење интерпретације генезе идеалних бројева преко математичких операција n -тупловања и n -секције, при чему је неодређена двојина интерпретирана као општи репрезент замишљања ових операција. Изнете су и неке важне традиције у тумачењу овог феномена (Анас, Причард, Клајн итд) и оне су

критички разматране. Др Кнежевић бавила се и проблемом тачке у Платоновом ненаписаном учењу, као и анализом утицаја како античке грчке математике на Платоново схватање идеалних димензија (линије) тако и утицаја самог Платона на Еуклидово одређење линије из *Елемената*. У свим случајевима показана је узајамна веза са темељним античким математичким појмовима. Разматрани су и математички елементи у Платоновом космолошком дијалогу *Тимај* и показано је да је античка грчка математика, а пре свега геометрија, имала кључни утицај на артикулацију Платоновог схватања физичког космоса *Тимаја* (појмови *хоре* и полиедарске структуре физичког космоса). Платонова космологија доведена је у везу и са проблемом привидног ретроградног кретања планета, који др Кнежевић узима као угаони камен тестирања хипотезе да ли је математика Платону послужила као модел за космологију.

Др Кнежевић поседује знање о појмовима, питањима и проблемима античке грчке математике V и IV в. пре нове ере. Значај тих проблема јасно је пренела и успешно је поставила математички контекст у којем је разматрала Платонове филозофске позиције из различитих периода. Такође, успешно је спровела анализу утицаја античке грчке математике на Платонову филозофију у три битна аспекта које је сама задала: методолошком, онтолошком и космолошком. Њено истраживање довело је до значајних закључака: да је античка грчка математика – много више него што јој се то признавало у студијама пре XX в, па и у самом XX в. – одиграла значајну, а у многим елементима и конститутивну улогу у формирању Платонове филозофије, но да је његова позиција, упркос томе, остала доследно филозофска. *Математика у Платоновој филозофији* др-а Вишње Кнежевић представља прво системско и синтетичко истраживање утицаја античке грчке математике на Платонову филозофију, како код нас тако и шире. У том смислу, ова књига представља оригинални и значајан научни допринос у истраживању Платонове филозофије, ослањајући се притом на најрелевантнију стручну литературу.

Рецензирани радови у научним часописима

1) „Појам хипотезе у Платоновим дијалозима средњег периода“. *Theoria*, 2017/2; стр. 120–144. Рад разматра Платонову употребу и развој појма хипотезе, а у вези са артикулацијом његовог метода истраживања у дијалозима *Менон*, *Федон* и *Држава*. Показује се да је Платонова употреба тог појма најпре била идентична употреби у античкој грчкој математици, као што је и његов метод истраживања најпре био осмишљен по узору на античке математичке методе анализе и диорисмоса, да би постепено, како је развијао теорију идеја, Платон напуштао идеал заснивања филозофског метода по узору на математички метод заснивајући га, уместо тога, као критичко мишљење са аутентичним, дијалектичким методом. Рад је аналитичан, уноси новину у истраживање Платонове методологије и доводи до значајних увида на том пољу.

2) „Europe is Dead – on Philosophy of Liberation of Enrique Dussel“. *Collection of Papers of The Faculty of Philosophy* (посебно издање на енглеском језику *Зборника радова Филозофског факултета у Косовској Митровици*), стр. 107–116. Рад разматра идеју Другог у радовима основача филозофије ослобођења, Енрике Дусела, која је код самог тог теоретичара изнета у склопу дијалектике центра и периферије уз критику империјалног карактера западне онтологије, преузету од Левинаса. Рад је оригиналан и упознаје нас са једном од централних фигура латиноамеричке филозофске сцене, сцене о којој се код нас мало зна.

3) „Коммуникация без коммуникации“ (са Б. Братином, на руском језику). *Зборник радова Филозофског факултета/ Универзитета у Приштини*, Год. 47, бр. 2 (2017), стр. 107–116. У раду се разматрају услови могућности за успешну комуникацију у савременој културној ситуацији постмодерне. У таквим условима – аутори примећују – као главни медиј и начин комуникације иступа виртуелно општење, лишено сваке аутентичности. Насупрот томе,

разматрају се алтернативне могућности засноване на праксису љубави, вере, верности и верности истини. Понуђено је враћање на модерну, а у ствари још предмодерну вредност: неопходност и могућност „држања речи“. Рад уједињује научну литературу из филозофије културе, али демонстрира и познавање тзв. виртуелне, пре свега „онлајн“ комуникације, коју аутори филозофски рефлектују. Отуда рад доводи до нових и занимљивих теоријских сазнања, а његов значај је поврх филозофског и интердисциплинаран.

4) „Коммуникация как доминирование“ („Communication as Domination“, са Б. Братином, на енглеском језику). *Современная коммуникалистика*, Москва: Научно-издательский центр ИНФРА-М, том 5. бр. 4 /2016, стр. 56–60. Рад проблематизује питање међукултурне размене као питање асиметричне размене, која се манифестује у тоталитету. Аутори сматрају да се такво стање мора променити уколико се жели аутентични културни развој, при чему акценат треба да буде на појму једнакости културне размене. Указује се на опасности заснивања једног таквог пројекта на појму „културних разлика“, идентификованог као један од главних идеологема културног империјализма, док се као конструктивни појам нуди појам Другог, и то како у филозофији, тако и у осталим друштвеним и хуманистичким наукама и посебно у уметности. Предлаже се укључивање националних и наднационалних културних институција, окупљених око концепта „породичне сличности“. Аутори заступају став о неопходности потпуног „отпуштања“ очекиваног резултата, тј. дозвољавања његовог спонтаног развоја, заснивајући веру у тај развој на вери у живот уместо у језике, теорије или политике.

Рецензирани радови у зборницима

1) „The Acid Rains of Bologna Reforms“ (на енглеском језику). *Актуалне проблеме модернизације више школе. Материјали Међународној научно-методичкој конференцији (Новосибирск, 5–6 фебруара 2014)*, Новосибирск: Изд-во Сибирског државног универзитета путевима комуникације, стр. 37–44. У раду су сучељена два модела универзитета, Хумболтов и Веберов. У светлу те опозиције истражује се примена Болоњских реформи спроведена на Београдском универзитету, а посебно у погледу програма за основни студиј филозофије. Проблематизован је и однос оба модела универзитета у ширем контексту формирања интелигенције, јавности, здравог и слободног демократског друштва изграђеног на принципима општег добра и рационалности. Рад је критички оријентисан, заснован на изворима, личном искуству аутора и критичкој литератури не само из филозофије него и из других друштвених и хуманистичких наука.

2) „Српска Голгота и распад 'доба слике света'“ (са Б. Братином). У. Шуваковић (прир.), (2016), *Век српске Голготе: (1915–2015)*. Књ. 3, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 63–71. Рад разматра питање српске Голготе, преласка српске војске преко Албаније 1915–1916, у доба распада „слике света“, онако како је тај појам формулисао Хајдегер, уз тематизовање жртве код Кјеркегора и у хришћанској егзегетици. Прелазак српске војске преко Албаније посматра се као фактички доказ постојања алтернативних „слика света“, које у датом случају инкорпоришу мотив жртве и завета, али се и поставља питање како ће се ти мотиви – и да ли ће се – уопште одржати у епоси постмодерне („распад доба слике света“). Рад је теоријски занимљив будући да једно историјско питање поставља у шири филозофски контекст, проблематизујући истовремено морално језгро традиционално схваћеног српског националног идентитета у епоси постмодерне.

3) „Постмодерни изазови филозофији слободе Михаила Марковића“ (са Б. Братином). И. Деретић (прир.), (2014), *Историја српске филозофије. Прилози тумачењу*, Београд: Евро-Ћунти, стр. 554–577. Рад представља суочавање идеје слободе Михаила Марковића са учинцима постмодерне у неким аспектима. Постмодерна схвата субјективност различито у односу на модерну, те је према ауторима отуда и различито схватање субјекта евентуалне

промене у суштинском смислу. Рад најпре утврђује нека од основних полазишта Марковићеве филозофије слободе, затим их равна са духом времена у последњих тридесет година, да би се на крају питало о носиоцу активне субјективности и еманципативне борбе у добу довршетка саме постмодерне. Рад је аналитички, позитивно критички оријентисан, заснован како на Марковићевом опусу тако и на релевантној литератури о постмодерни; такође, доноси нове увиде у погледу скицирања потенцијалног револуционарног субјекта у постмодерни.

4) „Хипертрофирано Ја: *ego cogito à la serbe*“ (са Б. Братином). Ирина Деретић (прир.), (2012), *Историја српске филозофије II. Прилози исцртавању*, Београд: Евро-Бунти, стр. 229–81. Рад представља исцрпну системску студију у којој се појам о хипертрофираном его (В. Дворниковић) разматра у савременом контексту. Рад је заснован на Дворниковићевом опусу, ширем списку литературе из историје и филозофије. Садржи прелиминарне историјске одредбе, у којима се настоји захватити шира словенска карактерологија, а затим и српска. Посебан акценат постављен је на период робовања нашег народа под Турцима, у којем долази до кварења националног карактера. Тамо где је Дворниковић, међутим, видео само склоност ка хипертрофији, аутори сматрају да је у савремености та склоност потпуно развијена и довршена. Циљ њихових разматрања је да ту ситуацију у што већој мери расветле и укажу на момент инерције у духу хипертрофираног Ја, која доводи до заостајања како у схватању света око себе тако и света уопште.

5) „Наука, метафизика, технологија“ (са Б. Братином). *Наука и метафизика. Сремски Карловци, 13 – 14. IX 2014/Стварност и привид: филозофски проблеми представљања 12 – 13. IX 2015*. Сремски Карловци: Кровови, стр. 18–23. Рад заступа хипотезу да историја науке показује да њоме владају војно економски интереси, који су из темеља супротстављени свакој идеји слободе и просвећености; у основи науке је војна технологија, која се у савремено доба установљава као наука *par excellence*, руковођена суштински анти-еманципативним интересима. Истовремено, према ауторима, сами научници не рефлектују темељне претпоставке науке, већ научно знање сматрају утемељујућим и темељним, остајући тако слепи како за партикуларне милитаристичке интересе који руководе науком тако и за чињеницу да та и таква наука производи одређену онтологију и претпоставља становиту метафизику. Алтернатива је понуђена кроз схватање филозофије као оног знања које рефлектује претпоставке сваког знања, али и своје властите претпоставке. Рад је оригиналан и хајдегеровску тему односа науке и технике поставља на нови, савремени начин, који инкорпорише милитаристичке догађаје у светским кретањима у последњих педесетак година.

6) „Transition in Education: The Case of Serbia“ (са Б. Братином, на енглеском језику). *Модернизација отечественного высшего образования: расчеты и просчеты. Материалы Международной научно-методической конференции* (3. III, 5. III 2015). Новосибирск: Сибирский государственный университет путей сообщений, стр. 32–37. Рад расправља о стању високошколског образовања у Србији са циљем да се у основним цртама прикаже генеалогичка успостаљања система образовања на темељу Болоњских реформи. Аутори износе податке који сведоче о паду нивоа знања на универзитетима у Србији који је уследио увођењем оваквог система, што се идентификује као последица политичких фактора, али и конформирања универзитетског особља. Овај текст је аналитичан, почива на квалитативним и квантитативним истраживањима, критички је настројен и доноси важне увиде који се тичу могућности за побољшање квалитета образовања у нашој земљи.

Квантификација радова је видљива из библиографије:

Монографија националног значаја (М42)

Вишња Кнежевић (2016), *Математика у Платоновј филозофији*, Београд: Српско филозофско друштво, ИСБН 978-86-81349-36-6, УДК 14 Платон, 510.01(38).

Рад у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком (M24)

Вишња Кнежевић (2017), „Појам хипотезе у Платоновим дијалозима средњег периода“. *Theoria*, 2017/2; стр. 120–144; ИСРН: 0351-2274; БИБЛИД: 0369-2485; (2017): 60: стр. 120–144; DOI: <https://doi.org/10.2298/TNEO1702120K>.

Радови у тематским зборницима међународног значаја (M14)

Вишња Кнежевић, Борис Братина, „Српска Голгота и распад 'доба слике света'“. У. Шуваковић (прир.), (2016), *Век српске Голготе: (1915-2015)*. Књ. 3, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 63–71, ИСБН 978-86-6349-067-3, УДК 341.322.5(=163.41)"1915/1916"(496.5), 17.021.2-058.6.

Bratina, Višnja (2014), "The Acid Rains of Bologna Reforms". *Актуалне проблеми модернизације вишње школе. Материјали Међународној научно-методичкој конференцији (Новосибирск, 5–6 фебруара 2014)*, Новосибирск: Изд-во Сибирског државног универзитета путевима комуникације, стр. 37–44; ИСБН 918-5-93461-643-5.

Радови у истакнутим тематским зборницима водећег националног значаја (M44)

Братина, Вишња, Братина, Борис (2014), „Постмодерни изазови филозофије слободе Михаила Марковића“. И. Деретић (прир.), (2014), *Историја српске филозофије. Прилози тумачењу*, Београд: Евро-Ћунти, стр. 554–577; ИСБН 978-86-505-2577-7, УДК 1(497.11)(091)(082), 014.3PHILOSOPHIA"1936/1938".

Братина, Вишња, Братина, Борис (2012), „Хипертрофирано Ја: *ego cogito à la serbe*“. Ирина Деретић (прир.), (2012), *Историја српске филозофије II. Прилози изражавању*, Београд: Евро-Ћунти, стр. 229–81, ISBN 978-86-505-2280-6, УДК 1(497.11)(091)(082), COBISS.SR-ID 193701132.

Радови у врхунским часописима националног значаја (M51)

Кнежевич, Вишња Д, Братина, Борис Р. (2017), „Комуникација без комуникације“. *Зборник радова Филозофског факултета/ Универзитета у Приштини*, Год. 47, бр. 2 (2017), стр. 107–116, ИСРН: 0354-3293, УДК 1:801.73, 141.319.8, 171/172:141.78.

Кнежевич, Вишња Д, Братина, Борис Р. (2016), „Комуникација као доминирање“ („Communication as Domination“). *Современа комуникативистика*, Москва: Научно-издавачки центар ИНФРА-М, том 5. бр. 4 /2016, стр. 56–60, ИСРН 2306-2592.

Knežević Višnja (2015), „*Europe is Dead – on Philosophy of Liberation of Enrique Dussel*“. *Collection of Papers of The Faculty of Philosophy* (посебно издање на енглеском језику *Зборника радова Филозофског факултета у Косовској Митровици*), стр. 107–116, УДК: 14 Дусел Е., 316.722:141.7, DOI: 10.5937/ZRFFP45-9246, ISSN: 0354–3293, eISSN: 2217–8082.

Предавање по позиву са скупа националног значаја штампано у целини (M61)

Борис Братина, Вишња Братина (2014), „Наука, метафизика, технологија“. *Наука и метафизика. Сремски Карловци, 13 – 14. IX 2014/ Стварност и привид: филозофски проблеми представљања 12 – 13. IX 2015*. Сремски Карловци: Кровови, стр. 18–23, ИСБН 978-86-81349-

Саопштење са међународног скупа штампано у целини (М33)

Братина, Борис, Братина, Вишња (2015), „Transition in Education: The Case of Serbia“, *Модернизација отечественног вишег образованија: расчећи и просчећи. Материјали Международној научно-методическој конференцији* (3. III, 5. III 2015). Новосибирск: Сибирский государственный университет путей сообщений, стр. 32–37, ИСБН 978-5-93461-685-5.

Као што се може видети из библиографије и респективне анализе, др Вишња Кнежевић активно се бави научним ангажманом, и то како индивидуално тако и у сарадњи са другим ауторима. Централна тема њеног истраживања јесте античка грчка филозофија, али има и одређени број радова из области филозофије културе, те историје српске филозофије (углавном писани у сарадњи). Њена монографија *Мајџемајџика у Плајџоновој филозофији*, која представља оригинални и важан научни допринос, промовисана је у Београду и у Москви, и за њу је написана позитивна инострана рецензија. Др Кнежевић објављује радове у домаћим и иностраним часописима и учествује на домаћим и међународним научним и стручним конференцијама. Такође, она је члан уређивачког одбора међународног часописа *Концејџи (МГИМО)* и има активну сарадњу са Математичким институтом САНУ, на којем је током 2017. године одржала гостујућа предавања. Од 2012. г. сарадник је на пројекту „Историја српске филозофије“ који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја РС (ев. бр. 179064). Од 2013. г. до данас континуирано је члан Надзорног одбора Српског филозофског друштва.

Закључак

На основу свега реченог, закључујемо да је др Вишња Кнежевић својим досадашњим радом показала истраживачку зрелост и способност како за фундаментална теоријска истраживања у области историје филозофије, тако и склоност ка тимском и интердисциплинарном раду, те да је испољила активан стручни ангажман. Вреди посебно истаћи да је колегиница Кнежевић својим истраживањима Платонове филозофије отворила један нови начин приступа овој теми у нашој научној јавности. Такође, имајући у виду квантитативну и квалитативну оцену радова Комисија сматра да је кандидаткиња испунила све услове за стицање научног звања и предлага да се др Вишња Кнежевић изабере у звање НАУЧНИ САРАДНИК.

Чланови комисије:

Проф. др Драго Ђурић

Проф. др Богољуб Шијаковић

Проф. др Ирина Деретић

У Београду,
14. маја 2018. г.

Проф. др Мирослава Трајковски